

Bölüm 15

İŞLETMELERDE ÜRETİM YÖNETİMİ

Hazal AKBAL¹

GİRİŞ

İlkçağlardan günümüze kadar insanlar, varlıklarını devam ettirebilmek için üretim faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Önceleri küçük çaplı olarak yapılan üretim faaliyetleri, zamanla gelişerek büyük çaplı ve toplumsal bir nitelik kazanmıştır. Üretim faaliyetleri bireylerin yaşamlarına yaptığı etki kadar işletmelerin de hayatta kalma düzeylerine etki etmektedir. Gerek mal gerekse hizmet üretimi yapan çeşitli ve çok sayıda işletme bulunmaktadır. Her işletme rakiplerine karşı ayakta kalabilmek, müşteri istek ve beklentilerine hızlı bir biçimde cevap verebilmek ve tüm bu faaliyetler sonucunda kar elde edebilmek için üretimde bulunmaktadır. Bu anlamda bir işletme üretim faaliyetini yerine getirirken diğer işletme fonksiyonlarıyla karşılıklı iletişim içerisinde olmak durumundadır. Üretim faaliyetlerinde meydana gelecek herhangi bir aksaklık işletmelerin gerçekleştirmek istedikleri amaçlarına olumsuz etkide bulunacaktır.

ÜRETİM VE ÜRETİM YÖNETİMİ

İnsan gücü, doğal kaynaklar, sermaye gibi girdi faktörlerinin etkin bir biçimde kullanımı ile birlikte gerçekleşen üretim, ekonominin can damarı haline gelmiştir (Kağnıcıoğlu, 2012). Bir şeyler meydana getirmek, oluşturmak anlamlarını taşıyan üretim sözcüğü İngilizce “manufacture” anlamına gelmekle birlikte, Latince manus (el) ve factum (yapmak) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Üretimle çeşitli ilişkiler içerisinde bulunan farklı bilim alanları üretime farklı anlamlar yüklemişlerdir (Palamutçuoğlu, 2014). Ekonomistler üretimi fayda yaratmak; mühendisler ise fiziksel bir varlık üzerinde o varlığın değerini artıracak değişiklikler yapmak olarak tanımlamışlardır (Kobu,2017). Mühendislerin yapmış oldukları tanıma göre üretim sadece fiziksel varlık üzerinde yapılan bir değişiklik olup hizmet üretimi göz ardı edilmiştir.

¹ Öğr. Gör, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, hazalakbal@ohu.edu.tr

bir otomasyon sistemidir (Aktepe, Pınarbaşı & Yüzükırmızı, 2009). Bu sistemin amacı tamamen otomatik bir fabrika oluşturmaktan ziyade değişik teknolojiler yardımıyla otomasyon ve insan bütünlüğünü sağlayan maksimum karla çalışan bir fabrika oluşturulmaya çalışılmasıdır (Şahinaslan, 2011). Bilgisayar bütünlüğü üretim sistemlerinin esnek üretim sistemlerini geliştirmek, ürün kalitesini arttırmak, katma değer oluşturmayan faaliyetler için harcanan zamanı kısaltmak gibi amaçları bulunmaktadır (Altuğ & Nalbant, 2008).

Toplam kalite yönetimi (TKY): Dünya pazarında artan rekabet şartları sebebiyle hayatta kalmayı isteyen tüm işletmeler müşteri tatminini dikkate almak zorundadır. Bu noktada kaynakların en iyi şekilde kullanımı ve israfı ortadan kaldıran bir yaklaşıma dayanan toplam kalite yönetimi, kıt kaynakların verimli kullanılarak sınırsız olan insan ihtiyaçlarının karşılanması zorunluluğundan ortaya çıkmıştır (Küçük, 2016). Toplam kalite yönetimi süreçlerin ve bu süreçlerin her aşamasında göz önünde bulundurulması gereken ekonomik canlılık ile her zaman her şeyi doğru bir biçimde yapmaya yönelik sosyo-ekonomik ve teknik bir sürecin birleşimidir (Khiste, 2018). Toplam kalite yönetimini uygularken, müşteri odaklı olmak, çalışan katılımını sağlamak, liderlik yapmak, sistem yaklaşımını benimsemek ve sürekli iyileştirmenin işletme politikası haline gelmesini sağlamak uyulması gereken temel prensiplerdir (Kağnıcıoğlu, 2012). Tüm bu prensipleri içeren toplam kalite yönetimi anlayışının ana amacı, tedarikçi, satıcı ve işletmeyi içine alan dinamik bir çalışma ortamı yaratmaktır (Çelikçapa & Şenol, 2015).

Tam zamanında üretim (JIT): Geleneksel üretim sistemlerinin çoğunda kalite, tesis yerleşimi, malzeme taşıma, ürün hattı geliştirme gibi konularda sorunlarla karşılaşıldığından bu sistemler genel olarak karmaşıktır. Bu karmaşıklığın giderilmesinde işletmeler tam zamanında üretim gibi yeni üretim sistemlerinin kullanılması için girişimde bulunmaktadırlar (Çelikçapa & Şenol, 2015). Tam zamanında üretim ile üretimin her aşamasında israf ortadan kaldırılarak maliyetlerin en aza indirilmesi ve bunun sonucunda işletme performansının artırılması amaçlanmaktadır. Bir işletmede tüm israfın önlenebileceği noktada tam zamanında üretim gerçekleşmektedir (Şengün, 2017).

KAYNAKÇA

- Acar, D., Tekin, M., & Alkan, H. (2007). Esnek Üretim Sistemlerinin İşletme Faaliyetlerine Olan Etkisi ve Maliyet Unsurlarında Meydana Getirdiği Değişiklikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-20.
- Aktepe, A., Pınarbaşı, M., & Yüzükırmızı, M. (2009). Bilgisayar Bütünlüğü İmalat (CIM) Parametrelerinin OC (Operating Characteristic) Eğrisine Etkileri. *9. Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu*, 15-17 Ekim. 549-557.

- Altuğ, M., & Nalbant, M. (2008). Makine İmalat Sektöründe Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılmasında İleri İmalat Teknolojileri ve Bir Alan Araştırması. *Politeknik Dergisi*, 11(1), 19-29.
- Çelikçapa, F. O., & Şenol, G. (2015). Üretim Yönetimi. Bursa: Ekin Basım Yayım.
- Gökşen, Y. (2003). Geleneksel Üretimden Esnek Üretime: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(4), 32-48.
- Kağnıcıoğlu, C. (2012). Üretim Yönetimi, İşletmelerde Üretim Yönetimi ve Sistemi içinde. Hakan Kağnıcıoğlu (Ed.), (s.2-28). Eskişehir: Web-Ofset Tesisleri.
- Kobu, B. (2010). Üretim Yönetimi (15. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Kobu, B. (2017). Üretim Yönetimi (18. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Küçük, O. (2016). *Toplam Kalite Yönetimi*. (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Khiste, G. P. (2018). Analysis of Publication Productivity of 'Total Quality Management' by J- Gate database. *International Journal of Scientific Research in Computer Science, Engineering and Information Technology*, 3(1), 538-544.
- Krajewski, L. J., Ritzman, L. P., & Malhotra, M. K. (2014). *Operation Management: Process and Supply Chains*. Pearson Prentice Hall.
- Ödeniyazov, S. (2006). Bir Tekstil İşletmesinde Üretim ve Pazarlama Planlaması Türkmenbaşı Tekstil Kompleksinde Bir Örnek Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Palamutçuoğlu, B. T. (2014). Üretim Yönetimi Ders Notları. Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksekokulu. 2-102.
- Pekmezci, T., & Demireli, C. (2005). Esnek Üretim Sistemleri: Esnek Üretim Sistemlerinin Tekstil İşletmelerinde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 131-146.
- Sabuncuoğlu, Z. & Tokol, T. (2001). İşletme. Bursa: Livane Matbaası.
- Say, S., & Kınalı, F. (2017). İşletmelerde Esnek Üretim Sistemlerinin Maliyet Unsurları Üzerindeki Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(1), 89-95.
- Soba, M. (2008). Esnek Üretim Sistemleri ve İşletmelerin Rekabet Gücüne Etkileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 103-124.
- Şahinaslan, M. (2011). Bilgisayarlı Tasarım, Modelleme ve Tümlleşik Üretim. *Akademik Bilişim'11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 2-4 Şubat 2011, İnönü Üniversitesi, Malatya, (pp.19-25).
- Şengün, H. İ. (2017). Tam Zamanında Üretim (TZÜ)'nün Kapsamı ve TZÜ'de Temel Sayılan Kavramların İncelenmesi. *International Journal of Management and Administration*, 1(1), 24-29.
- Şimşek, M. Ş. & Çelik, A. (2017). *Yönetim ve Organizasyon Meslek Yüksekokulları İçin* (6. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi
- Tanrıtanır, E. (1992). Üretim Sistemleri ve İmalat Sistemleri. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 40(1). 128-137.
- Tekin, M. (2003). Üretim Yönetimi. Cilt 1, Konya: Günay Ofset.
- Tekin, M. (2005). Üretim Yönetimi. Cilt 1, (5. Baskı), Konya: Günay Ofset.
- Tengilimoğlu D., & Yiğit, V. (2013). *Sağlık İşletmelerinde Tedarik Zinciri ve Malzeme Yönetimi*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D., Işık, O., & Akbolat M. (2017). *Sağlık İşletmeleri Yönetimi*. (8. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Üreten, S. (2002). *Üretim/İşlemler Yönetimi; Stratejik Kararlar ve Karar Modelleri* (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.